

Βιβλιοκρισίες

ΑΘΗΝΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Για το βιβλίο:

Ελένη Παπαγαρουφάλη, *Ηπια διπλωματία: διεθνικές αδελφοποιήσεις και ειρηνιστικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα*, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2013, 294 σ.

Η Αθηνά Αθανασίου διδάσκει ανθρωπολογία του φύλου και βιοπολιτική στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Εδώ και αρκετές δεκαετίες, ένα κρίσιμο γνώρισμα των διεθνοτοπικών συνθηκών του ύστερου καπιταλισμού είναι η ειδημοσύνη της συν-αδέλφωσης: ένας αισθηματολογικός και ταυτόχρονα τεχνοκρατικός λόγος της φιλάδελφης διαπολιτισμικής συνεργασίας και σύμπραξης, ο οποίος επιστρατεύεται ως μια αυθεντικά θεμελιωμένη τεχνολογία ευφημιστικής μετάθεσης, διαχείρισης και ρύθμισης των πολιτικών συγκρούσεων.

Το βιβλίο της Ελένης Παπαγαρουφάλη χαρτογραφεί το πεδίο της «ήπιας διπλωματίας» και τους τρόπους με τους οποίους αυτή ενεργοποιείται ως όχημα εκείνης της σύγχρονης (δι)εθνικής διακυβέρνησης που έχει αποκληθεί και «μετα-πολιτική». Μέσω πολύμορφων, πολυεπίπεδων, ετερογενών και συχνά αντιφατικών συμφιλίωτικών πρακτικών, που νοούνται ως «μαλακοί» μηχανισμοί εξουσίας, υποκείμενα και κοινωνικές ομάδες δια-κυβερνούν και δια-κυβερνιούνται μέσω της ελευθερίας, της επιλογής, της συμμετοχής και του «συν-άπτεσθαι». Παρά τη φαινομενική κοινοτοπία τους ως «απλώς πολιτισμικών» και «απολιτικών», ή μάλλον εξαιτίας αυτής, οι πρακτικές αυτές φέρουν σημαίνουσα πολιτική ισχύ. Αυτή την επιτελεστική ισχύ της κοινοτοπίας, ως συνάρθρωσης ανάμεσα σε εξουσία, γνώση και υποκειμενικότητα, φωτίζει με εξαιρετική αναλυτική οξυδέρκεια η μελέτη της Παπαγαρουφάλη.

Από τη διασυνοριακή διπλωματία των σεισμών και τις ανθρωπιστικές προσφορές/ανταλλαγές αίματος μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων πολιτών το 1999, έως τις πρόσωπο-με-πρόσωπο ή/και εικονικές-ηλεκτρονικές διδυμοποιήσεις ελληνικών δήμων και σχολείων με αντίστοιχους φορείς άλλων κρατών, και από τα προγράμματα σχολικής αδελφοποίησης έως το διεθνές εκπαιδευτικό παιχνίδι ρόλων «Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών» μεταξύ Ελλήνων και ξένων μαθητών, η «κοινωνία των πολιτών» (καλείται να) μαθητεύει στην ορθολογική διαβούλευση, συντρέχει στη διεθνή αγορά της επίλυσης (ή της «διά-λυσης»), σύμφωνα με τη Νικόλ Λορώ¹) των διαφορών, και συμμετέχει ενεργά στη συγκρότηση μιας κανονικοποιητικής κοινοτοπίας της σύν-αψης, της οικειότητας και της αμοιβαιότητας.

Εστιάζοντας σε τέσσερις περιπτώσεις «ήπιας διπλωματίας», η μελέτη επεξεργάζεται με ανθρωπολογικούς όρους τη διάσταση εκείνης της εξουσίας που ο Μισέλ Φουκώ έχει αποκαλέσει «κυβερνολογική» [«gouvernementalité»], και η οποία παραπέμπει σε μια πολυσύνθετη και λεπτομερειακή διακυβέρνηση· μια διακυβέρνηση

που εμπλέκει τις ελευθερίες, τις επιλογές και την «υπευθυνοποίηση» των υποκειμένων. Στο πλαίσιο της νεοφιλελεύθερης συνθήκης, η κυβερνολογική σχετίζεται με την εγκαθίδρυση ενός μοντέλου ή μιας λογικής του κυβερνάν που θεμελιώνεται στη διαλεκτική οικειότητα ανάμεσα στον αυτοπροσδιορισμό και την πειθαρχική ρύθμιση. Η νεοφιλελεύθερη πολιτική ορθολογικότητα εξασκείται ως τρόπος διακυβέρνησης που αφενός περιλαμβάνει αλλά δεν περιορίζεται στο κράτος, και αφετέρου παράγει υποκείμενα, μορφές ιδιότητας του πολίτη και μια νέα οργάνωση του κοινωνικού. Είναι χαρακτηριστικό, από αυτή την άποψη, ότι στο έργο του Φουκώ, ο πυκνός και σύνθετος όρος «κυβερνολογική» αποδίδεται ως «διαγωγή της διαγωγής».² Πρόκειται για μια σύνθεση συγκρότησης και ελέγχου των υποκειμένων. Η έμφαση της κυβερνολογικής είναι στον έλεγχο που ασκείται μέσω της συγκρότησης (παρά μέσω της καταπίεσης ή της τιμωρίας). Έτσι, ο όρος «κυβερνο-λογική» υπαινίσσεται αφενός την ιδιαίτερη σημασία της διακυβέρνησης αντί της κυριαρχίας και αφετέρου τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζει η «λογική» (ως λόγος [«discourse»]) στις διαδικασίες της διακυβέρνησης, σύμφωνα με τη συνάρθρωση εξουσίας και λόγου. Στη μελέτη του για την κυβερνολογική και στις διαλέξεις του στο Collège de France για τον νεοφιλελεύθερο λόγο, ο Φουκώ έχει δείξει ότι η «απόσυρση του κράτους» είναι μια εκδοχή της επέκτασης της διακυβέρνησης. Ωστόσο, ήδη από τον 18ο αιώνα στον δυτικό κόσμο το πρόβλημα της εξουσίας δεν αφορά μόνο τη διοίκηση του κράτους, αλλά και τη διαχείριση του οίκου και της οικογένειας, τις τεχνικές αυτο-διαχείρισης και αυτοελέγχου, τις τεχνικές εαυτού. Οι τεχνολογίες της εξουσίας συναρθρώνονται με τις τεχνολογίες του εαυτού και τη συγκρότησή του υποκειμένου.

Στην Ευρώπη, από τη δεκαετία του 1970 και με περισσότερη ευκρίνεια από τη δεκαετία του 1990 (περίοδο του «εκσυγχρονισμού» στην Ελλάδα), η διακυβέρνηση διαχέεται και επιμερίζεται σε μη-κρατικούς δρώντες, στους εθελοντές, στους lobbyists, στους εγχώριους πολιτισμικούς διπλωμάτες και εμπειρογνώμονες, στην «κοινωνία των πολιτών». Τούτη η φαινομενική διεύρυνση των θεσμικών δίαυλων συμβαδίζει, ωστόσο, με μια διαφαινόμενη πολιτική συρρίκνωση της δημοκρατίας και του δημόσιου χώρου. Τον ρόλο της αποσώβησης και ρύθμισης των συγκρούσεων αναλαμβάνει η κοινοτοπία της «ήπιας διπλωματίας», που κατεξοχήν υλοποιείται εκ μέ-

ρους της ΕΕ και του ΟΗΕ, με τη μορφή διαπολιτισμικών συνεργασιών, εγχειρημάτων κατανόησης του «άλλου», συγκρότηση διεθνικών «[transnationals]» και παγκοσμιοποιημένων «[global]» συγκινησιακών κοινοτήτων συναδέλφωσης. Ο (νεο)φιλελεύθερος ανθρωπισμός δεν ασκείται (απλώς) αλλά ανατίθεται, φιλοτεχνείται και ενσαρκώνεται στα «διπλωματικά σώματα» που μαθητεύουν εθελοντικά στις συμφιλωτικές πρακτικές της διπλωματίας των πολιτών.

Ποια είναι, όμως, η κανονικοποιητική δυναμική της *κοινοτοπίας* στα συμφραζόμενα της διεθνούς ήπιας διπλωματίας και της κυβερνο-λογικής της; Είναι χαρακτηριστική η εκδοχή της ετυμολογίας της λέξης «κοινοτοπία» [*banality*] που παραδίδει το λεξικό της Οξφόρδης, υποδεικνύοντας μια διττή κληρονομιά: το παλιό αγγλικό *bannan* –εγκαλώ ή καταριέμαι– και το γερμανικό *bannan* –προκηρύσσω / διακηρύσσω υπό την απειλή ποινής. Επομένως, η έννοια *banality* συνδέεται με το *banishing*, εξορίζω και εξορκίζω. Συνδέεται, παράλληλα, με τη δημόσια διακήρυξη: είτε στη μορφή της εξαγγελίας διατάγματος ή/και κήρυξης πολέμου από τον κυρίαρχο, είτε στη μορφή της υποχρέωσης των «απλών ανθρώπων» να συμμετέχουν υπάκουα αλλά ολόψυχα στις λαϊκές τελετουργικές πρακτικές δημόσιας επευφημίας για τους ισχυρούς. Είναι απαραίτητο να επισημανθεί, ωστόσο, ότι η Παπαγαρουφάλη δεν επιζητεί να «αποκαλύψει» και να «αποκηρύξει» αφ' υψηλού την κοινοτοπία και τις «αφελείς» παραδοχές της, αλλά ικνηλατεί με κριτική επαγρύπνηση την πολυδαίδαλη επιτελεστικότητα της: την παρακολουθεί να υπεισέρχεται στην καθημερινή ζωή και να διατυπώνεται ως καθησυχαστική και αυτονόητη αλήθεια, να υποστασιοποιεί και να ανέχεται τις διαφορές μετατρέποντάς τες σε ανταγωνιστικές καινοτομίες, να διαμεσολαβεί τη συγκρότηση της ιδιότητας του πολίτη υποβάλλοντας κανονιστικές μορφές οικειότητας, να αποκτά «σάρκα και οστά» σε ποικίλες προσομοιώσεις πολυπολιτισμικής «ενότητας στη διαφορά», να παρέχει περιπασιμότητες από τους πιο ασυμφιλίωτους και ανειρηνευτους «δεσμούς διάιρεσης» (Νικόλ Λορώ 2006), και να παίρνει τις αμφίθυμες μορφές της φιλόξενης εγκαρδιότητας, της ορθολογικής «συμπάθειας», της παιγιώδους προσομοίωσης και της απόλαυσης της συμμετοχής.

Μια από τις πιο κρίσιμες διαστάσεις της συμβολής της μελέτης αυτής έγκειται ακριβώς στη λεπτομερή κριτική θεώρηση της αισθηματικής και φανταστικής κυβερνολογικής, με έμφαση στην κανονιστική υπόσχεση της οικειότητας. Καθώς επιχειρεί να διαυγάσει το πώς το πολιτικό επενδύεται με τις φανταστικές και αισθηματικές αξίες της προστακτικής του συνάπτεσθαι, η μελέτη αναπλαισιώνει με τον πιο εύστοχο και δημιουργικό τρόπο, από την οπτική γωνία της κοινωνικής ανθρωπολογίας, την έννοια του πολιτικού· και μάλιστα την έννοια του πολιτικού –τις λογικές, τους λόγους, τις πιο μύχιες επιτελέσεις του– στην εποχή της διεθνικής μέσευσης και της «ευφορικής» κοσμοπολιτικής.

Η νεοφιλελεύθερη διακυβέρνηση, που εύλογα συνδέεται με τη βία της ελεύθερης αγοράς, τη συρρίκνωση του δημόσιου χώρου, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον αυταρχισμό, επενδύει επίσης και στην «ήπια δύναμη» της «διά-λυσης των διαφορών»: στις «απολαύσεις» της συμμετοχικής δημοκρατίας, στην εκπαίδευση των συναισθημάτων, στην ευελιξία της διαβούλευσης, στην ευγενή, αισθησιακή και καλαίσθητη θεαματικότητα της διπλωματίας των πολιτών. Έτσι, μέσα από την «υπεύθυνη» ενσώματη υποκειμενικότητα και οικεία επαφή των πολιτών, «αυθεντικοποιείται» η αλήθεια της καπιταλιστικής οικο-νομίας ως αστικός φιλελεύθερος ανθρωπισμός. Πάνω απ' όλα, ρυθμίζονται τα πεδία και οι τρόποι της οικειότητας, ιδιαίτερα στο πλαίσιο «έκτακτων συμβά-

των», τα οποία γίνονται (ακόμη και αφήνονται να συμβούν προκειμένου να γίνουν) αντικείμενο πολιτικής διαχείρισης.

Σε τούτη τη «μικροφυσική» των μεταποικιακών, μεταψυχροπολεμικών, (νεο-)φιλελεύθερων τόπων οικειότητας εντρυφεί το βιβλίο αυτό, το οποίο οργανώνεται γύρω από τα ερωτήματα: πώς αποκρίνονται και πώς εμπλέκονται οι Έλληνες και Ελληνίδες πολίτες στις εγκλήσεις της διεθνούς ήπιας διπλωματίας και γραφειοκρατίας; Πώς συμμετέχουν στα εκπολιτιστικά σχέδια, στους αδελφικούς δεσμούς και στις διεθνικές συναρθρώσεις; Πώς ενσωματώνουν και συν-αισθάνονται την «ήπια δύναμη» των διαπολιτισμικών συνάψεων; Πώς τα υποκείμενα, ενεργοί φορείς της ήπιας διπλωματίας, «μαθαίνουν διά βίου» να συμμετέχουν –με ενθουσιασμό, ευελιξία και αποδοτικότητα– στη διεθνή αγορά της συγκινησιακής διαπολιτισμικότητας;

Η Παπαγαρουφάλη επικεντρώνει την αναλυτική της οπτική στις εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης κοσμικές τελετουργίες της ήπιας διπλωματίας. Εκκινώντας από την περίφημη ρήση του Ζακ Ντελόρ «Οι άνθρωποι δεν ερωτεύονται την αγορά, χρειάζεται και κάτι άλλο» (σ. 35), εξετάζει τις κάθε λογής «οικοτροπικότητες» που χρησιμοποιούν οι «εκπαιδευτές» της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ευρωπαϊκή οικογένεια», «αδελφοποιήσεις», «κοινή κληρονομιά») προκειμένου να επιτελέσουν αυτό που –σύμφωνα με την ανθρωπολόγο Αν Στόλερ– κάποιος Γάλλος αποικιοκράτης είχε αποκαλέσει «εκπαίδευση της καρδιάς» (σ. 36). Το συνάπτεσθαι γίνεται ηθικό χρέος και πολιτειακή ευθύνη της «κοινωνίας των πολιτών», σε μια Ευρώπη που οι απεικονίσεις της με όρους «οικογένειας» αποσιωπούν τις κεφαλαιοκρατικές, αποικιοκρατικές και νεοαποικιοκρατικές πλευρές της όχι και τόσο «κοινής» ιστορίας της. Άλλωστε, το ξέρουμε πια καλά: όπου ακούμε τη στερεότυπη ρητορική του «σαν οικογένεια», κάποιες –ενίοτε βίαιες– σχέσεις ισχύος εμποδώνονται και κάποιες τοπογραφίες του ανήκεν οριοθετούνται. Ειδικά στο πλαίσιο «φυσικών καταστροφών», όπως οι σεισμοί του 1999 στην Ελλάδα και την Τουρκία που επέφεραν μια έκρηξη μετασεισμικών αδελφοποιήσεων, η οικογενειοποίηση οργανώνει τις τελετουργίες της επαναπροσέγγισης, και μάλιστα τυπικά με έμφυλους όρους. Είναι χαρακτηριστική, από αυτή την άποψη, η πρόταση ενός τούρκου δημάρχου, κατά τη διάρκεια της διπλωματίας των σεισμών, για ανταλλαγή νυφών με ελληνικούς δήμους (σ. 87).

Πράγματι, αυτή η «αδελφοποιητική» διπλωματία συναρτάται θεμελιωδώς με μια –δήθεν καθησυχαστική– πολιτική του οίκου και του οικείου. Η έννοια «οικοπολιτική» υπαινίσσεται την οικιακή οικο-νομία ως διοικητική νομή/νόμο του οίκου: ιδιοκτησία/διοίκηση του οικοκυριού και ιδιοκτησία/διοίκηση του οικείου. Η έννοια αποδίδει εύστοχα, δε, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μελέτης, την οικογενειοποίηση και οικιακοποίηση της πολιτικής, όπως αυτή συντελείται στις σύγχρονες πολιτικές τεχνολογίες της συναδέλφωσης εν όψει μιας παγκόσμιας καπιταλιστικής πολεμικής μηχανής. Οι αρμοδιότητες του «οίκου» και του «νοικοκυριού» γίνονται αντικείμενο οικειοποίησης από το εθνικό κράτος και την εθνική οικονομία, αλλά και από τη διεθνή αγορά της αδελφοσύνης –με όλους τους φρατερναλιστικούς προσδιορισμούς και με όλες τις μεταφορές της ετεροκανονικής, αναπαραγωγικής, πατριαρχικής συγγένειας. Έτσι, η αριστοτελική διάκριση μεταξύ *οίκου* και *πόλεως* περιπλέκεται, ενώ η κριτική του Μισέλ Φουκώ στη βιοπολιτική συναντιέται με την κριτική της Χάνα Άρεντ στην οικοπολιτική.

Η «ευρωπαϊκή οικογένεια» συγκροτείται ως τόπος οικειότητας (και επομένως και ετεροποίησης) με τα υλικά της αυτο-διοίκησης και ιδιο-κτησίας, της ήπιας ρύθμισης των διαφορών, των ηθικών και συναισθηματικών ανταλλαγών, της φυσικοποιημένης

αδελφούς της· ενίοτε και με τα ίδια τα σώματα των «απλών πολιτών» που διανοίγονται «διπλωματικά» στα σώματα του «ιστορικού εχθρού», όπως στην περίπτωση της διασυννοριακής (ελληνοτουρκικής) βιοπολιτικής διπλωματίας των σεισμών και της λευκαιμίας, που παρουσιάζονται διεξοδικά στο βιβλίο. Η ετερότητα εντάσσεται στη συμφιλιοτική οικονομία για να σφυρηλατήσει μια φαντασιακή ενότητα, όπως η ταύτιση του «εαυτού» με το έθνος του σε ένα περιβάλλον ασταθούς, ευάλωτης και αμφίθυμης διεθνικότητας. Όπως δείχνει πειστικά η συγγραφέας, καθώς έλληνες, τούρκοι και κύπριοι λήπτες και δότες αίματος μετατρέπονταν σε «διεθνικούς ντόπιους» και συναντιόνταν ο ένας με τον άλλο, παράλληλα με την ανθρώπινη θαλπωρή της φιλαδελφίας εξέφραζαν και συναισθήματα που προσιδιάζουν στην «ανησυχητική ξενότητα» (κατά Φρόντ) του κοσμοπολιτισμού, όπως ο φόβος κάποιων ληπτών μήπως μπήκε αίμα άλλου έθνους μέσα τους (σ. 84). Όπως προκύπτει σαφώς από την έρευνα της Παπαγαρουφάλη, παρά τον κανονιστικό καθησυχαστικό (αν και πολιτικό, στη λογική της φιλίας-εχθρότητας) λόγο του ιατρικού-σωστικού ρεαλισμού, οι ευφημισμοί του συμμερισμού με τον «άλλο» επανηγγράφουν μια τεταμένη συνθήκη αν-οικειώσης.

Θυμίζοντάς μας τη διατύπωση της Βίνα Ντας ότι «η κυριαρχία συνεχίζει να στηρίζεται στην οικογένεια»³ (σ. 37), η συγγραφέας αναλύει ενδελεχώς τους τρόπους με τους οποίους το ευρωπαϊκό σύστημα διακυβέρνησης «επενδύει» στην ειρηνιστική οικοπολιτική, και εν γένει στην «πολιτιστική» ή «ήπια» διπλωματία, με στόχο την κανονιστική κατανομή της φιλελεύθερης, συμφωνητικής οικειότητας. Αναδεικνύει την υποβλητική δύναμη («παραγωγική» και «πειθαρχική» κατά τον Φουκώ) της ηπιότητας, της κοινοτοπίας και του «απλώς πολιτισμικού», που διέπουν τον αισθηματολογικό-αισθηματοποιητικό λόγο της συμφιλιοτικής γραφειοκρατίας· έναν λόγο που έχει ανάγκη όχι απλώς την ανενεργή συναίνεση αλλά την ενθουσιώδη συμμετοχή και «διά βίου μάθηση» των δρώντων υποκειμένων—αδελφοποιητών, συμφιλιοτών και λοιπών εγχώριων ήπιων διπλωματών— για να επιτελεστεί.

Το ερώτημα είναι τι χώρος μένει (αν μένει) για μια πολιτική της φιλίας, χωρίς κυριότητα και καταγωγικότητα, πέρα από τις προϋπολογισμένες και προβλέψιμες γραφειοκρατίες της παλινόρθωσης, της συμφιλίωσης, της αδελφότητας και της επαναπροσέγγισης, πέρα από την εξομαλντική απόδοση πατρογονικών καταβολών και τις ληξιαρχικές ταυτοποιήσεις, και, τελικά, πέρα από την ηγεμονική σαγήνη του κανονιστικού βιοπολιτικού και οικοπολιτικού ανθρωπισμού. Με άλλα λόγια, τι χώρος μένει, αλλά και τι χώρος μπορεί να ανακτηθεί ή να δημιουργηθεί, για μια πολιτική της φιλίας που δεν στοχεύει στην απόλυτη της σύγκρουσης και τη ρυθμιστική και υπολογιστική επιτήρηση της διαφοράς, αλλά διανοίγεται στην ανυπολόγιστη δυνατότητα του αδύνατου (συμπεριλαμβανομένου του αδύνατου της πολιτισμικής μετάφρασης). Το ερώτημα αυτό, που εμπνέει—τουλάχιστον σε μένα— η μελέτη της Παπαγαρουφάλη, αφορά, τελικά, το πώς άραγε θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί εκ νέου η ουτοπική σκέψη για τη δημοκρατία και τη διεθνικότητα αυτή τη στιγμή που η νεοφιλελεύθερη ηθική και πολιτική οικονομία προβλέπει και περιλαμβάνει τον «αναστοχασμό» της. Τι περιθώριο, λοιπόν, υπάρχει για την ανατρεπτική πολιτική της διαφοράς, όταν η διαφορά κανονικοποιείται ως μέθοδος διακυβέρνησης «στο όνομα της ανθρωπότητας»;

Για όλους τους παραπάνω λόγους, το βιβλίο αποτελεί πολύτιμη σπουδή στην ηθική οικονομία του σύγχρονου δυτικού και δυτικοκεντρικού φιλελευθερισμού και των διεθνικών του συνάψεων. Η πρωτότυπη και επίκαιρη θεματική, η ερμηνευτική λεπτότητα και πυκνότητα, η θεωρητική ενάργεια και η συναρπα-

στική γραφή καθιστούν το βιβλίο της Ελένης Παπαγαρουφάλη εξαιρετική συνεισφορά στην ανθρωπολογική σκέψη της εποχής μας, αλλά και μια αξιοσημείωτη διεπιστημονική συμβολή στην κοινωνική και πολιτισμική θεωρία γενικότερα, ακόμη και πέρα από τα όρια της κοινωνικής ανθρωπολογίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Nicole Loraux, *Divided City: On Memory and Forgetting in Ancient Athens*, Zone Books, Ν. Υόρκη 2006, σ. 117-119, όπως παρατίθεται στο Παπαγαρουφάλη, *Ήπια διπλωματία*, ό.π., σ. 263.
- 2 Colin Gordon, «Government Rationality: An Introduction», στο Graham Burchell, Colin Gordon / Peter Miller (επιμ.), *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*, University of Chicago Press, Σικάγο 1991, σ. 48.
- 3 Veena Das, *Life and Words: Violence and the Descent into the Ordinary*, University of California Press, Μπέρκλεϊ 2007, σ. 33.

Γ. Β. ΔΕΡΤΙΛΗΣ
Συνειρμοί, μαρτυρίες, μυθιστορίες

ΜΝΗΜΕΣ ΓΛΑΦΥΡΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

Για το βιβλίο: Γ. Β. Δερτιλής, *Συνειρμοί, μαρτυρίες, μυθιστορίες*, Πόλις, Αθήνα 2013, 424 σ.

Α-λήθεια. Δηλαδή μη λήθη. Το μοτίβο αυτό έρχεται και επανέρχεται, διαπερνώντας το ωραίο και περιεργο πρόσφατο βιβλίο του ιστορικού Γ. Δερτιλή. Πρόκειται για κείμενο που, ανταποκρινόμενο και στον τίτλο, δεν καλοουπώνεται εύκολα. Αποτελείται πρωτίτως από θραύσματα αναμνήσεων που οδηγούν σε ανιχνεύσεις της οικογενειακής ιστορίας· συγχρόνως περιλαμβάνει, εμβόλιμα, σύντομα κείμενα δοκιμιακής φύσης προερχόμενα συνήθως από παλαιότερες δημοσιεύσεις. Άξονας όλων η Ιστορία, μικρή και μεγάλη, προσωπική και συλλογική, με προεκτάσεις στην οικονομία και την πολιτική.

Ο συγγραφέας το ονομάζει «ελλιπή αυτοβιογραφία», καθότι το πόνημά του έχει στόχο τη σύνδεση της προσωπικής και οικογενειακής του ιστορίας με την ευρύτερη πορεία της νεότερης

Ο Βασίλης Πεσμαζόγλου διδάσκει πολιτική οικονομία στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.